

Asia: VN/4037/2026

Luonnos valtioneuvoston asetukseksi eräistä kalastusrajoituksista Saimaalla vuosina 2026-2031

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen luonnonsuojeluliitto kiittää lausuntopyynnöstä ja toteaa asiasta seuraavaa.

Saimaannorppa (Pusa saimensis) on todettu vuonna 2025 omaksi lajikseen. Se on edelleen erittäin uhanalainen. Kannan kasvusta huolimatta sen geneettinen monimuotoisuus vähenee koko ajan, mikä lisää sukupuuton riskiä. Norppakanta on saatava voimakkaampaan kasvuun, jotta populaatio olisi vahvempi erilaisia uhkia ja ympäristömuutoksia vastaan. Kalastusrajoitukset ovat olleet merkittävä tekijä saimaannorppakannan elpymisessä. Pyydyskuolleisuus on yhä norpan tulevaisuuden kannalta liian suurta. Suotuisan suojelun tasosta ollaan edelleen hyvin kaukana.

Asetusluonnoksen tausta-aineistona on raportti ”Saimaannorpan suojelun ja kalastuksen yhteensovittaminen 2026–2031”. Raportin ovat laatineet kalatalousasiantuntijat silloisesta Pohjois-Savon ely-keskuksesta (nykyinen Itä-Suomen elinvoimakeskus) ja Luonnonvarakeskuksesta sekä liikkeenjohdon konsulttiyritys. Taustalla ei ole ollut laajapohjaista työryhmää kuten aiemmillä kerroilla asetuksen valmistelussa. Edes saimaannorpan tutkijoita ja asiantuntijoita ei ole ollut mukana raportin laadinnassa. Siksi siinä on runsaasti norppaan ja kalanpyydyskuolleisuuteen liittyviä puutteita, virheitä ja väärintulkintoja. Raportissa on selkeää tarkoitushakuisuutta vähätellä saimaannorpan kalanpyydyskuolleisuuden vaikutusta kannan tulevaisuudelle sekä norpan merkitystä suomalaisille ja paikalliselle väestölle.

Asetusluonnoksessa esitetyt aluelaajennukset ovat kannatettavia, joskin jo suurimmaksi osaksi osakaskuntien kanssa laadittujen vapaaehtoisten sopimusten piirissä. Ne noudattavat saimaannorpan suojelun strategian tavoitetta turvata saimaannorpan levittäytymisen entisille elinalueille. Lisäksi ne täydentävät rajoitusalueet yhtenäisiksi ja turvaavat myös vesialueiden omistajien tasapuolisen kohtelun.

LUONNONSUOJELULIITTO ESITTÄÄ SEURAAVIA MUUTOKSIA ASETUKSEEN

- Keväinen verkkokalastusrajoitus on oltava asetuskaudella 2026–2031 ajalla 15.4.–31.7.
- Verkkokalastusrajoituksen on koskettava myös muikkuverkkoja ajalla 15.4.–31.7.
- Verkkojen ankkurointivaatimus pitää poistaa.
- Rysän kalterimittojen muotoilu asetustekstissä on muutettava siten, että nykyiset kalterirysät eivät osoittaudu asetuksen vastaisiksi.

PERUSTELUT

SAIMAANNORPAN KALANPYYDYSKUOLLEISUUS ON LIIAN SUURTA

Kalanpyydyksiin, erityisesti verkkoihin, kuolee enimmäkseen kuutteja ja nuoria norppia. Kalanpyydyskuolemat tapahtuvat suurimmaksi osaksi vapaa-ajan kalastajien pyydyksiin. Pyydyskuolemia tapahtuu ympäri vuoden lukuun ottamatta keväistä kalastusrajoitusaikaa, mutta selvä piikki on nykyisen kaltaisen asetuksen aikana vuosina 2011–2025 heinäkuussa. Erityisen kestävä on se, että tutkitusti (Jounela ym. 2024) saimaannorppien todellinen kalanpyydyskuolleisuus on noin kolme kertaa suurempaa kuin havaittu. Lisäksi saman tutkimuksen mukaan jo pelkästään havaittu kalanpyydyskuolleisuus on selvästi suurempaa kuin mitä norppakanta kestää, jotta sen tulevaisuus olisi turvattu pitkällä aikavälillä. Nykyinen saimaannorppien kalanpyydyskuolleisuus leikkaa kannankasvusta noin puolet.

Muikkuverkkojen osalta asetusluonnoksen taustaraportissa virheellisesti väitetään, että muikkuverkot olisivat tulleet kalastusrajoitusten piiriin vasta vuonna 2021. Muikkuverkot ovat olleet vuoteen 2016 asti samalla tavoin rajoitusten piirissä kuin muutkin verkot. Ajalla 2016–2021 ne poistettiin rajoituksista, mutta palautettiin muita verkkoja lyhyemmällä rajoitusajalla vuonna 2021. Mikään tutkimustieto tai havainto ei puolla sitä seikkaa, että muikkuverkot olisivat saimaannorpalle turvallisia, joten siksi niille on oltava sama kieltoaika kuin muillekin verkoille.

Kaupalliselle kalastukselle heinäkuun verkkokalastusrajoituksen merkitys olisi vähäinen. Lisäksi kalastusrajoitukset ovat käynnistäneet ja tulevat vauhdittamaan jatkossakin norppaturvallisten kalanpyydysten kehitystyötä ja käyttöönottoa.

Saimaannorpan levinneisyysalueella pitäisi olla ympärivuotinen verkkokalastuskielto, jotta kalanpyydyskuolleisuus olisi norppakannan selviytymisen kannalta kestävällä tasolla. Heinäkuun

saaminen verkkokalastuskiellon piiriin on kuitenkin tässä vaiheessa kiireellisin ja tärkein toimenpide vähentää nuorten, geenivirran kannalta tärkeiden norppien ylimääräistä kuolleisuutta.

SAIMAANNORPAN SUOJELUSTRATEGIAN MITTARIT EIVÄT TOTEUDU

Ympäristöministeriön Saimaannorpan suojelustrategia on valmistunut vuonna 2022. Sen jälkeen on tullut uutta tutkimustietoa saimaannorpasta (esim. genetiikka ja lajistatus, kalanpyydyskuolleisuuden arviointitutkimus), joten niiden tulokset on otettava strategian rinnalle tarkasteluun. Lisäksi on huomioitava, että strategian mittarit eivät nykytilanteessa täysin toteudu tai niissä on suuria epävarmuuksia:

1. Kannan kasvuprosenttitavoitteeksi on määritetty keskimäärin 3–6 % vuodessa viiden vuoden tarkastelulla. Kasvuprosentti on vaihdellut viime vuosina voimakkaasti tässä haarukassa ollen välillä myös alle 3 %. Keskimäärin kannan kasvu edellisellä asetuskaudella 2021–2025 on ollut alle 4 %. Strategiassa on tuotu esiin se, että tämän kasvuprosenttitavoitteen alaraja ei ole saimaannorpan kannalta suojelubiologisesti riittävä. – Vertailun vuoksi Luonnonsuojeluliiton tavoite on saada vähintään keskimäärin 5–6 %:n kannan kasvu vuodessa. Silloin välitavoitteena olisi saada saimaannorpan kanta kasvamaan noin 700 yksilöön vuoteen 2030 mennessä.
2. Saimaannorpan tulee levittäytyä takaisin entisille elinalueille, ja sen pitää kyetä lisääntymään kaikissa osissa levinneisyysaluetta. Pohjoisen Saimaan tilanne on huolestuttava, sillä norppakanta ei ole kasvanut siellä vuosiin, ja syntyneiden kuuttien määrä on romahtanut.
3. Näköpiirissä ei pitäisi olla ilmastonmuutoksen lisäksi muita epävarmuustekijöitä, jotka viittaisivat kannan kehityksen muuttuvan epävakaaaksi. Epävarmuustekijöinä kuitenkin ovat myös kohtuuttoman suuri kalanpyydyskuolleisuus sekä geneettisen monimuotoisuuden väheneminen, pirstoutunut kanta ja sattumatekijät.

EU:N LUONTODIREKTIIVI JA LUONNONSUOJELULAKI

Saimaannorppa on EU:n luontodirektiivin liitteen IV laji, jonka osalta edellytetään tiukkaa suojelua. Luonnonsuojelulain mukaan saimaannorppa on rauhoitettu ja erityisesti suojeltava laji, jonka tahallinen tappaminen on kielletty. Kuitenkin norpalle vaarallisia kalanpyydyksiä lasketaan Saimaaseen tietäen, että ne pyydystävät myös erittäin uhanalaisia saimaannorppia. Oikeudellisesti tämä herättää kysymyksen pitäisikö tällainen kalastus tulkita tahalliseksi tappamiseksi tai vähintäänkin toiminnaksi, joka vaatii poikkeusluvan (vrt. saimaannorppatutkimus).

LAKI ELÄINTEN HYVINVOINNISTA

Laki eläinten hyvinvoinnista (2024) kieltää aiheuttamasta eläimille tarpeetonta kipua ja kärsimystä. Norpan tukehtumiskuolema kalanpyydykseen on tuskallinen ja pitkäkestoinen. Lain mukaan eläinten hyvinvointia ei saa myöskään tarpeettomasti vaarantaa. Lisäksi lain perusteluissa todetaan, että etenkin silloin, kun hyvinvoinnille aiheutuva riski on suuri ja se olisi toisaalta helposti poistettavissa, tulisi ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin riskin poistamiseksi. Eläinsuojelunäkökulmaa ei ole asetuksen taustaraportissa ja valmistelussa huomioitu millään lailla.

VERKKOJEN ANKKUROIINTI

Verkkojen ankkurointivaatimus luo mielikuvaa, että ankkurointi tekisi verkoista norppaturvallisista, vaikka näin ei ole. Ankkurointivaateen jälkeen ilmoitetut verkkoihin kuolleet norpat ovat kuolleet asetuksen mukaisiin eli ankkuroituihin verkkoihin. Ankkuroinnin osalta ei myöskään ole määritelty, mitä se tarkoittaa ja kuinka se pitäisi tehdä. Lisäksi ankkurointivaatimus vaikeuttaa kalastuksenvalvontaa.

RYSÄN KALTERIT

Norppaturvallisien kalterirysien määrä on lisääntynyt Saimaalla korvaamaan verkkoja. Kahdesta kuutin rysäkuolemasta huolimatta kalterirysät ovat huomattavasti norppaturvallisempia pyydyksiä kuin verkot. Niiden norppaturvallisuutta kehitetään aktiivisesti kalteriaukkojen mittojen testaamisella ja mahdollisilla muilla ratkaisulla, ja tätä työtä on jatkettava. Siksi nyt käytössä olevien kalterirysien (esim. kapea ja korkea kalteriaukko tai neliö) ei pidä osoittautua asetuksen vastaisiksi epätarkan tai tulkinnanvaraisen asetustekstin takia ” . . . jonka nieluun levitettynä tai nieluun kaltereilla varustettuna ei missään olosuhteissa muodostu aukkoa, joka on suurempi kuin 150 millimetriä”.

KANSALAISKYSELYT

Kansalaiset haluavat verkkokalastusrajoitusten jatkuvan heinäkuun loppuun. Pohjois-Savon elykeskuksen (nyk. Itä-Suomen elinvoimakeskus) oman kyselyn mukaan 83 % kaikista vastaajista kannatti verkkokalastuskiellon jatkamista heinäkuun loppuun ja lisäksi 6 % heinäkuun puoleen väliin. Vain 11 % kannatti rajoitusajan pitämistä ennallaan.

Myös WWF:n syksyllä 2025 teettämässä kyselyssä sekä aiempina vuosina 2015 ja 2020 Saimaan alueen maakuntaliittojen ja WWF:n teettämässä kyselyssä selvä enemmistö suomalaisista ja Saimaan

alueen asukkaista halusi verkkokalastuskiellon jatkuvan heinäkuun loppuun. Tähän kieltoon haluttiin mukaan myös muikkuverkot. Kyselyiden tuloksia ei kuitenkaan päätöksenteossa ole noteerattu.

LOPUKSI

Perustuslain 20 § mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Lisäksi julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon.

Saimaannorppa on valittu vuonna 2025 sekä Etelä-Savon että Etelä-Karjalan maakuntaeläimeksi. Maakuntien matkailu nojaa vahvasti Saimaaseen ja saimaannorppaan. Tämän pitäisi näkyä päätöksissä ja myös maakuntien matkailuyrityksissä, kalatiskailla ja ravintoloissa. Tähän mielikuvaan ja brändiin ei soisi kuuluvan verkkoihin tuskallisesti kuolleet erittäin uhanalaiset saimaannorpat.

Lisätiedot:

- Kaarina Tiainen, saimaannorppa-asiantuntija, kaarina.tiainen@sll.fi, puh. 050 530 3270.

SUOMEN LUONNONSUOJELULIITTO RY

Toimeksi saaneena

Tapani Veistola

toiminnanjohtaja

LÄHTEET

Jounela, P., Auttila, M., Alakoski, R., Niemi, M., Kunnasranta, M. (2024). Effects of fishing restrictions on the recovery of the endangered Saimaa ringed seal (*Pusa hispida saimensis*) population. PLoS ONE 19(12): e0311255. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0311255>

WWF:n kysely <https://wwf.fi/uutiset/2025/10/wwfn-teettama-kyselytutkimus-saimaannorpan-suojelutoimet-hyvaksysiaan-laajasti-ja-kansalaisten-tuki-nille-on-entistakin-vankempi/>

Veistola Tapani
SLL